

mjeri nego što je danas slučaj. Mnogo ima problema na putu k tome cilju, ali, zaključuje autor, »nova era je otvorena!»

Na kraju, u sedmoj — posljednjoj — rubrici »Informacije i razno« (str. 189—207), ovaj novi arhivistički časopis »Archivi e cultura« donosi: tekst talijanskog zakona »o organizaciji i razvoju naučnog istraživanja u Italiji« od 2. III 1963; tekst dekreta o izboru članova nacionalnih savjetodavnih komiteta u okviru Nacionalnog savjeta za naučna istraživanja od 18. XII 1967; obavijesti o programu VI međunarodnog kongresa arhiva u Madridu 3.—7. X 1968; raspis Nacionalnog arhiva u Parizu o redovnom Stage technique international d'archives, koji će se održati pri tom Arhivu 1969. godine.

Završavajući ovaj informativni prikaz novog talijanskog arhivističkog časopisa »Archivi e cultura« možemo zaključiti: već po ovom prvom svesku očito je, da će novi časopis značajno doprinijeti razvoju savremene arhivistike; s interesom će ga svakako pratiti ne samo talijanski arhivisti i kulturni radnici, nego i oni iz drugih zemalja, i to tim više, što bude dosljednije ustrajao u svojoj programskoj orijentaciji. Preporučamo i našim čitaocima da ga prate, a talijanskim kolegama želimo mnogo uspjeha u ovoj njihovoj novoj i korisnoj inicijativi.

B. Stulli

F. MÉTSK, BESTANDVERZEICHNIS DES SORBISCHEN KULTURARCHIVS IN BAUTZEN. TEIL III. DAS DEPOSITUM WENDENABTEILUNG. VEB Dömwina-Verlag, Bautzen 1967.

Ova je publikacija objavljena kao sv. 35 »Radova Instituta za srpski folklor« u Budyšinu (Bautzen). Institut djeluje u okviru Njemačke akademije znanosti u Berlinu. Sudeći po broju publikacija, i po dosadašnjoj aktivnosti baš ovoga autora (F. Métska), Njemačka Demokratska Republika pomaže naučnu i kulturnu djelatnost lužičkih Srba.

Pod općim naslovom »Bestandverzeichnis des Sorbischen Kulturarchivs in Bautzen« autor je u prvom dijelu, objavljenom 1963. godine (v. prikaz I. Esiha u godišnjaku »Narodna umjetnost«, knj. 3, god. 1964—1965, Zagreb 1965, str. 230—231), publicirao inventar sačuvanih ostataka arhivskog fonda Maticе Srpske (Maćica Serbska). U pripremi je drugi dio, koji će sadržavati inventare rukopisnih ostavština lužičko-srpskih javnih radnika. Treći dio je, međutim, autor već završio i objavio, donoseći u njemu inventar-vodič za arhivski fond »Odjela za lužičke Srbe«, organa koji je u mnogom pogledu utjecao na životne prilike lužičkih Srba, i nadzirao njihovu djelatnost u periodu 1920—1945. godine. Na taj treći dio se ovdje ukratko osvrćemo.

Tekstu inventara prethodi vrlo studiozno izrađen predgovor. Autor posebno temeljito obrađuje historijat tvorca fonda, koristeći se ne samo literaturom nego i arhivskom građom. Dosta pažnje posvećeno je pri tome i političko-historijskim objašnjenjima pojedinih organizacionih promjena, kako u periodu do dolaska nacista na vlast, tako i kasnije sve do sloma nacističke Njemačke. Nadovezuje na to podatke o znatnim štetama što ih je arhivski fond pretrpio pri kraju nacističke vlasti i nakon oslobođenja zemlje. Nakon što je 1957. fond predan »Arhivu za kulturu Lužičkih Srba« (kojim rukovodi autor), sređivanje i inventarizacija izvršeni su 1964—1966. godine. Uslijed fragmentarne sačuvanosti i nedostatka starih inventara, kod sređivanja se nije moglo, objašnjava dalje autor (str. 25), prići obnovi izvornog registraturnog sistema, već su kao putokaz poslužile odredbe statuta iz 1920. god., koje su regulirale djelatnost tvorca fonda. Sačuvana građa podijeljena je na 18 grupa, od kojih grupe I—XV sadrže izvornu arhivsku građu (spise i stampata) »Odjela za lužičke Srbe«, u grupi XVI su prijepisi spisa o lužičkim Srbima iz raznih drugih fondova, a grupe XVII i XVIII sadrže pridružene izvorne spise drugih fondova, koji se sadržajno odnose također na lužičke Srbe. Tekst inventara počinje (str. 29—30) tabelarnim pregledom u kojemu je za svaku

od 18 grupa građe naveden: redni broj, naslov grupe, vremenski raspon, broj svezaka, broj spisa i broj listova. U samom tekstu inventara (str. 31—62) za svaku su grupu date prije svega potrebne napomene o porijeklu sadržajne fizionomije, te dopunski podaci iz historije tvorca fonda, kojima se detaljnije objašnjava postanak i sadržaj odnosne građe. Zatim slijedi (str. 65—112) specijalni inventar za grupu XVI, koja sadrži, kako je već napomenuto, prijepise dokumenata iste tematike iz raznih drugih fondova. Detaljan popis svih ovih prijepisa znatno olakšava njihovo korištenje. Osebujno porijeklo i specifična namjena ovoga fonda, koji bi trebao da sadrži što potpuniju dokumentaciju o cjelokupnom životu jedne narodne manjine, doveli su do rada na prikupljanju spomenutih prijepisa, pa i do njihove detaljne inventarizacije.

Usljed propasti znatnog dijela građe u toku drugog svjetskog rata, ostalih peripetija, a i radi usvojenog sistema sređivanja i inventarizacije, nove — konačne — signature dokumenata znatno se razlikuju od starih. Stoga je u nastavku (str. 115—128) dat usporedni tabelarni pregled starih i nove signature. Tome su dakako dodana kazala imena i mjesta (str. 131—141), te posebno kazalo drž. organa, institucija, korporacija, društava, organizacija, poduzeća i izdavačkih ustanova (str. 142—155), koje se spominju u tekstu inventara.

Publikacija završava prilogom u kojem su objavljeni: tekstovi nekoliko važnijih dokumenata za historijat tvorca fonda (str. 159—163); izbor bibliografije novijih doprinosa literaturi o politici Njemačke prema lužičkim Srbima u periodu 1918—1945 (str. 164—167), te ilustrativni dio s 41 reprodukcijom, među njima i reprodukcijom nekih važnijih dokumenata koji svjedoče o spomenutoj politici.

U cjelini uzevši može se reći da je ovo vrlo uspješna publikacija. Očita joj je namjena da ne samo u naučnom pogledu, nego i na širem kulturnom planu, unapredi korištenje sačuvane dokumentacije o lužičkim Srbima. S arhivističkog gledišta, kao naučno-informativno pomagalo, zasnovana je na koncepciji spajanja funkcije inventara i vodiča za pojedinačni arhivski fond. U okvirima takve koncepcije uzorno je arhivistički ostvarena, pa stoga i svraćamo pažnju na nju.

Spomenimo na kraju kako se kroz tekst ovoga inventara- vodiča ogledaju veze jugoslavenskih zemalja i naroda s lužičkim Srbima:

Među ostalom dokumentacijom našla je svoje mjesto i poznata brošura F. Bučara o lužičkim Srbima iz 1932. god. (XV—1/B). Iz 1935. nalazi se izvještaj Gestapo-a o A. Dukiću iz Zagreba (XVI-K 4/A 109). Iz 1934. i 1935. ima nešto prepiske njemačkih vlasti o posjetu prof. A. Jelačića (iz Skopja) lužičkim Srbima (XVI-2/B, 33,39), i o nadzoru nad njim (IX-2/C). Iz 1933. su prijevodi dvaju članaka publiciste V. Prljevića o teškom položaju lužičkih Srba, objavljenih u »Narodnoj Odbrani« (XVI K 2/C 20,24). Zastupana je i dokumentacija o izložbi slika A. Trstenjaka u Lužici. Isto tako i nešto dokumentacije o djelatnosti dr. Wilfana, kao predsjednika »Evropskog kongresa narodnosti« (XVI K 3/A 16), posebno u vezi njegova apela 1933. god. njemačkim vlastima radi položaja lužičkih Srba (isto, 35). Nadalje: materijali o lužičkim Srbima za potrebe poslanika SAD u Beogradu (I-1/D); podaci o kulturnim akcijama (1927. god.), glasovi jugosl. štampe (1938. god.), te izvještaji njemačkog poslanika iz Beograda o odjeku nacističkih mjera prema lužičkim Srbima iz 1934. god. (XV-1/A, D, F); izvještaj njemačkog poslanstva iz Beograda (3. VII 1933) o »Danu lužičkih Srba« (XVI-2/C, 27), te izvještaj istoga poslanstva (9. XI 1933) o »novoj kampanji« u Jugoslaviji radi lužičkih Srba (XVI-3/A).

Za historičare koji proučavaju probleme narodnih manjina, posebno pak za etnologe, u najširem smislu riječi, pa i za slavističke studije, bit će ovo izdanje »Instituta za serbski ludospyt« u Budyšinu svakako korisno.

B. Stull